

Της Μαρίας Μαστροσταμμάτη.

Το όνομα της πόλης διατυπωμένο στον πληθυντικό αριθμό θεωρείται ότι προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη αλς και άλας - άλατα» (δημ. αλάτι - αλάτια) που διατυπώθηκε ως Αλάτζατα

και Αλάτσατα – σημαίνοντας τον “αλοτόπο” – είτε λόγω τούρκικης παραφθοράς (όπως τουρκ. καλντερίμ από ελλην. καλλιδρομον) είτε σύμφωνα με κάποια ελληνική διάλεκτο [1]. Επί Οθωμανικής Αυτοκρατορίας η λέξη αναφέρεται και ως επίθετο « ο αλατσάτικος » φόρος που εισέπρατταν για το αλάτι. Η παλαιότερη προφορά και γραφή της ονομασίας ως « Αλάτζατα » φαίνεται να εκλείπει κατά τα τέλη του 19ου αιώνα. Ο φθόγγος –τζ μετατρέπεται τότε στον εκλεπτυσμένο και κομψότερο για την ελληνική γλώσσα φθόγγο –"τσ".

Στον κατάλογο συνδρομητών (1834) του βιβλίου «Δοκίμιον Επιστολικών Κανόνων» του διευθυντή της [Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης](#) Αβραμίου Ομηρόλου, το όνομα της πόλης είναι γραμμένο στη λόγια μορφή του ως Αλάσσατα, στη δοτική πτώση: «Εν Αλασσάτοις». Η προέλευση του ονόματος σύμφωνα με το σοφό Χιώτη γυμνασιάρχη Γεώργιο Ζολώτα αποδίδεται στο αλίπεδο με τα αβαθή νερά στο βάθος του όρμου της Αγριλιάς (όπου και το μετέπειτα τοπωνύμιο Γιακίν τουζλού ή Γιακίνι) και το πηγμένο αλάτι που παρέμενε και κάλυπτε σε έκταση τριών περίπου χιλιομέτρων το έδαφος.

Αυτή την εκδοχή υποστηρίζουν οι Κων. Α. Βλάμος και Φάνης Ν. Κλεάνθης στα βιβλία τους, αυτήν έχουμε και από προφορικές μαρτυρίες στις οποίες αναφέρεται η συλλογή αλατιού στη συγκεκριμένη περιοχή. Σχετικά με την προέλευση του ονόματος έχει διατυπωθεί από τους Τούρκους κατοίκους μία θεωρία που στηρίζεται σε ένα θρύλο. Σύμφωνα με αυτό η περιοχή πήρε το όνομά της είτε από ένα αλατζά ατ (τουρκ. Alaca At) δηλαδή « κοκκινωπό άλογο » είτε από ένα άλογο της σελτζούκινης ράτσας Αλατζά (τουρκ. Alaca) με το οποίο κάποιος κάλπαζε στην περιοχή. Στη συνέχεια εκείνοι που τον έβλεπαν τον αποκαλούσαν Αλατζατλί (τουρκ. Alacaatli) δηλαδή « ο άνθρωπος με το κοκκινωπό άλογο » [2].

Το παλαιότερο κείμενο στο οποίο αναφέρεται το όνομα της περιοχής, είναι το κεφάλαιο με τον τίτλο: «Το λιμάνι της Σάπλιτζας στις ακτές της Ανατολής και οι ακτές του Αλατζά Ατ» (τουρκ. BU FASIL ANADOLU KENÄRINDA SABLICA NÄM LIMANI VEALACA AT KENÄRIN BEYÄN IDER), από το βιβλίο «Οδηγός Ναυσιπλοΐας» (τουρκ. [Kitab-i Bahriye](#)) του μεγάλου ναυάρχου Τούρκου θαλασσοπόρου, χαρτογράφου και ποιητή

[Pirie Reis](#)

(1470 – 1554) όπου Σάπλιτζα είναι η παλιότερη ονομασία του όρμου Μερσίνι (τουρκ. Mersin Koyu). Για το Αλατζά Ατ ο Pirie Reis δίνει την εξής περιγραφή:

Ve Alaca At kibleye karşu bir körfözdür. Ol körfözün denizden alameti budur. İki tarafada ak sūd gibi rüsteler vardur.... (Το Alaca At είναι ένας κόλπος που βλέπει το νοτιά. Οι δύο ακτές του διακρίνονται από τη θάλασσα σαν άσπρο γάλα ανάμεσα σε δύο λόφους...)

Το παράδοξο στη σχέση του ονόματος του κόλπου «κόκκινο άλογο» με την παρομοίωσή του «σαν άσπρο γάλα» δημιουργείται από την ενδεχομένως προφορική πληροφορία που είχε ο Pirie Reis για το όνομα της περιοχής. Ακούγοντας την ελληνική λέξη Αλάτζατα (αλατότοπος) ένας τουρκόφωνος καταλαβαίνει «κοκκινωπό άλογο». Τέλος, το όνομα της πόλης μέχρι σήμερα διατυπώνεται στην τουρκική γλώσσα όπως και στην ελληνική με προφορά του φθόγγου –τσ «Alacati».

Το επίγειο της πόλης των Αλατσάτων ήταν η Αγριλιά (σήμερα [Agrilia](#)). Η ονομασία της Αγριλιάς (άγρια ελιά) δόθηκε πολύ αργότερα από τους ίδιους τους κατοίκους των Αλατσάτων από ένα αιωνόβιο δέντρο άγριας ελιάς στη δυτική πλευρά του κόλπου όπου ιδρύθηκε και ο ομώνυμος οικισμός το 1850.

Βιβλιογραφία - Κωνσταντίνος Ι. Γκαρμάτης - Μαριάννα Ν. Μαστροσταμάτη: "Μετά τα Αλάτσατα. Οι Αλατσατιανοί ανά τον κόσμο" Α' έκδοση: Σύλλογος Αλατσατιανών Τα Εισόδια της Θεοτόκου, Αθήνα 2007, ISBN 978-960-87159-1-2 - Φάνης Ν. Κλεάνθης: Αλάτσατα η Χαμένη Πατρίδα μου, Β' έκδοση: Σύλλογος Αλατσατιανών "Τα Εισόδια της Θεοτόκου", Αθήνα 2003, ISBN 960-87159-0-3

- Βλάμος Α. Κωνσταντίνος, Οικονόμος: Τα Αλάτσατα της Ιωνικής ή Ερυθραίας Χερσονήσου 1640-1914, Α' έκδοση: Μιχ. Τριανταφύλλου, Θεσσαλονίκη 1946

[1] Βλάμος Α. Κωνσταντίνος, Οικονόμος: "Τα Αλάτσατα της Ιωνικής Χερσονήσου 1640 - 1914", Α' Έκδοση: Μιχ. Τριανταφύλλου, Θεσσαλονίκη, 1946.

Φάνης Ν. Κλεάνθης, "Αλάτσατα η χαμένη πατρίδα μου", Αθήνα, 1987.

[2] www.alacatibelediyesi.com -

